

PRÁVO NA PRÁVNU POMOC V KONANÍ PRED ORGÁNMI ČINNÝMI V TRESTNOM KONANÍ

K porušeniu práva zakotveného v čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky na právnu pomoc v konaní dôjde postupom polície, ak sťažovateľovi neumožní, aby ním zvolený advokát bol prítomný pri jeho výsluchu ako svedka.

Z ústavnoprávneho hľadiska nie je žiaden dôvod, aby svedok na rozdiel od osoby podávajúcej vysvetlenie nemal právo na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. Pritom v žiadnom prípade nejde o to, aby orgán činný v trestnom konaní mal povinnosť zaistiť advokáta v každom prípade alebo odkladať vykonanie svedeckej výpovede preto, že si svedok praje mať pri výsluchu svojho advokáta, ale len o povinnosť toto zastúpenie umožniť. Je preto vecou svedka, či sa rozhodne prísť na podanie svedeckej výpovede v sprievode svojho právneho zástupcu či sám.

(Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 248/07 z 3. júla 2008)

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 3. júla 2008 v senáte zloženom z predsedu Petra Briňáka a zo sudcov Milana Lalíka a Marianny Mochnáčovej prerokoval sťažnosť Ing. V. M., B., zastúpenej advokátom JUDr. P. Č., ktorou namietala porušenie svojho základného práva podľa čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky opatrením vyšetrovateľa Okresného riaditeľstva Policajného zboru v B., Úradu justičnej a kriminálnej polície, odboru všeobecnej kriminality v konaní vedenom pod sp. zn. ČVS: ORP-689/2-OVK-B1-2006-KR (teraz pod sp. zn. ČVS: ORP-695/2-OVK-B1-2006-KR), a takto

r o z h o d o l :

Postupom Okresného riaditeľstva Policajného zboru B., Úradu justičnej a kriminálnej polície, odboru všeobecnej kriminality pri výsluchu sťažovateľky Ing. V. M. v postavení svedkyne 18. januára 2007 v konaní vedenom pod sp. zn. ČVS: ORP-689/2-OVK-B1-2006-KR bolo porušené základné právo na právnu pomoc garantované čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

O d ô v o d n e n i e :

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 15. marca 2007 doručená sťažnosť Ing. V. M. (ďalej len „sťažovateľka“) podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky na porušenie základného práva podľa čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) s odôvodnením, že 18. januára 2007 sa sťažovateľka spolu so splnomocneným právnym zástupcom JUDr. P. Č. mala zúčastniť vyšetrovacieho úkonu – výsluchu svedka pred vyšetrovateľom Okresného riaditeľstva Policajného zboru B, Úradu justičnej a kriminálnej polície, odboru všeobecnej kriminality (ďalej len „vyšetrovateľ“ alebo „okresné riaditeľstvo PZ“) vedenom pod sp. zn. ČVS: ORP-689/2-OVK-B1-2006-KR. Na tomto výsluchu však

vyšetrovateľ odmietol prítomnosť splnomocneného právneho zástupcu sťažovateľky JUDr. P. Č. a ani ho nevpustil do vyšetrovacej miestnosti, čo vnímala ako porušenie svojho základného práva na právnu pomoc garantovaného čl. 47 ods. 2 ústavy, ktorý priamo svojím textom ustanovuje (podľa ním označených okolností) subjektívne právo každého na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom, aj keď Trestný poriadok toto právo osoby v postavení svedka pre oblasť trestnoprávných vzťahov neupravuje.

2. Podľa názoru sťažovateľky vyšetrovateľom vydané a neodôvodnené opatrenie proti jej zvolenému právnomu zástupcovi vychádzalo v danom prípade z právneho záveru prokurátora Okresnej prokuratúry B., ktorý vyslovil v tejto vyšetrovanej veci v uznesení č. k. 2 Pv 588/06-10 z 30. novembra 2006, ktorým zamietol sťažnosť inej svedkyne K. Z. proti uzneseniu vyšetrovateľa a ktorým podľa § 70 ods. 1 Trestného poriadku jej za porušenie povinnosti ustanovenej v § 127 ods. 1 Trestného poriadku uložil poriadkovú pokutu v sume 15 000 Sk. V odôvodnení tohto uznesenia prokurátor Okresnej prokuratúry B. okrem iného vyslovil aj právny názor, že „Jedinou skutočnosťou, ktorú možno vyšetrovateľovi v súvislosti s výsluchom svedkyne vytknúť je skutočnosť, že vôbec pripustil prítomnosť advokáta pri výsluchu. Zo samotnej podstaty inštitútu svedka totiž vyplýva, že tento je nezastupiteľný a Trestný poriadok ani možnosť právneho zastúpenia svedka nepozná“, ktorým sa riadil aj vyšetrovateľ vo vzťahu k sťažovateľke.

3. Sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd na základe uvedených skutočností vydal tento nález:

1.) Vyšetrovateľ OR PZ B., ÚJ a KP OVKP vo veci vedenej pod sp. zn.: ČVS: ORP-689/2-OVK-B1-2006 - KR, opatrením z 18. januára 2007, ktorým odmietol prítomnosť splnomocneného právneho zástupcu sťažovateľky JUDr. P. Č. a neumožnil mu vstup do vyšetrovacej miestnosti, aby sa ako riadne splnomocnený právny zástupca sťažovateľky mohol zúčastniť jej výsluchu, počas ktorého tejto mal poskytnúť právnu pomoc, porušil jej právo podľa čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.“

4. Na základe výzvy ústavného súdu sa k sťažnosti vyjadrila polícia, ktorá oznámila, že kompletný spis ústavnému súdu nezašle, že pri výsluchu sťažovateľky postupovala len v zmysle právneho názoru dozorujúceho prokurátora aj vzhľadom na neprípustné správanie sa jej právneho zástupcu pred a počas výsluchu inej svedkyne K. Z. a že k obsahu sťažnosti sa nevyjadruje; zároveň súhlasila s neverejným pojednávaním a rovnako sa vyjadrila aj sťažovateľka.

5. Ústavný súd posúdil sťažnosť sťažovateľky v zmysle uvedených skutočností a dospel k záveru, že je dôvodná.

6. Podľa čl. 47 ods. 2 ústavy každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom. Toto právo možno a v danom prípade aj treba interpretovať tak, že právo na právnu pomoc sa priznáva vždy, keď sa rozhoduje o právnom postavení oprávnenej osoby. Také právo totiž ako podľa jazykového výkladu, tak aj vzhľadom na podstatu a zmysel práva (teda podľa teleologického výkladu) patrí každému občanovi pred súdmi, inými štátnymi orgánmi či orgánmi verejnej správy. Možno pripustiť, že by všeobecná úprava mohla toto právo obmedziť, pokiaľ by jeho absolútny výkon viedol k eliminácii iných práv garantovaných

ústavným poriadkom, avšak samotný fakt, že toto právo nie je vo všeobecnej úprave vo vzťahu ku svedkovi výslovne upravené, nemôže viesť k záveru, že svedok nemá právo na právnu pomoc. Ústavný súd tiež poznamenáva, že za situácie, keď právna úprava neobsahuje výslovný postup riešenia určitej problematiky, ale túto situáciu možno riešiť výkladom práva, bol namieste samostatný postup policajta – vyšetrovateľa, a nie pasívne vyžadovanie príkazu dozorujúceho prokurátora.

7. Ďalej ústavný súd konštatuje, že pokiaľ je priznané právo na právnu pomoc občanovi pri podávaní vysvetlenia v postavení obvineného, poškodeného a osoby zúčastnenej na strane jednej, nemožno mu nepriznať právo na právnu pomoc pri podaní svedeckej výpovede. Svedok má totiž právo za podmienok vyplývajúcich z ustanovenia § 130 Trestného poriadku odoprieť výpoveď. Je preto namieste, aby mal možnosť sa poradiť o výkone tohto svojho práva. To hlavne platí pre situáciu obsiahnutú v ustanovení § 130 ods. 2 Trestného poriadku. Zmyslom tohto ustanovenia je premietnutie ústavnej maximy zákazu donucovania k sebaobvineniu podľa čl. 47 ods. 1 ústavy.

8. V tomto prípade však nejde o právo absolútne v zmysle, že právo odoprieť výpoveď by sa malo vzťahovať k výpovedi ako celku. Ak zákon vyžaduje, aby na začiatku výsluchu bola daná svedkovi možnosť, aby spontánne a súvislé opísal a vypovedal všetko, čo o veci vie a odkiaľ sa dozvedel ním uvádzané skutočnosti, je mu súčasne umožnené, aby vo svojej výpovedi pominul to, čo (zo zákona stanoveného dôvodu) pokladá pre seba (a pre zákonom vymenované osoby) za nebezpečné. A len vtedy, ak sú mu kladené upresňujúce či dopĺňajúce otázky, prislúcha mu oprávnenie odoprieť na ne odmietnuť. V takom prípade mu však nemožno uprieť právo na právnu pomoc advokáta, s ktorým musí mať možnosť sa poradiť, či informácia, ktorá by bola obsahom jeho odpovede, by nespôsobila trestné stíhanie jemu alebo osobe blízkej.

9. Ústavný súd preto v posudzovanom prípade dospel k záveru, že postupom polície bolo porušené právo sťažovateľky na právnu pomoc v konaní zakotvené v čl. 47 ods. 2 ústavy, a to tým, že jej nebolo umožnené, aby ňou zvolený advokát bol prítomný pri jej výsluchu ako svedkyne. Z ústavnoprávneho hľadiska totiž nie je žiaden dôvod, aby svedok na rozdiel od osoby podávajúcej vysvetlenie nemal právo na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 ústavy. Pritom v žiadnom prípade nejde o to, že by orgán činný v trestnom konaní mal za povinnosť advokáta v každom prípade zaistiť alebo odkladať vykonanie svedeckej výpovede preto, že si svedok praje mať pri výsluchu svojho advokáta, ale len o povinnosť toto zastúpenie umožniť. Je preto vecou svedka, či sa rozhodne prísť na podanie svedeckej výpovede v sprievode svojho právneho zástupcu či sám.

10. Z uvedených dôvodov preto bolo návrhu sťažovateľky, aby ústavný súd nálezom vyslovil porušenie čl. 47 ods. 2 ústavy, vyhovené.